

P R E Z E N T Ă R I B I B L I O G R A F I C E

Enciclopedia Banatului, vol.I, Literatura, Timișoara, Editura David Press Print, 2015, 882pp.

După cum se știe, termenul de „enciclopedie” își are originea în greaca veche, „en-cyclos-paideia” traducându-se, în limba română, prin „învățătură în cerc, continuă”. Este tocmai ceea ce ne propune volumul I din **Enciclopedia Banatului, Literatura**, carte apărută de curând sub patronajul Academiei Române, filiala Timișoara, rodul muncii asidue a colectivului de cercetători ce aparțin de Institutul de Studii Banatice „Titu Maiorescu”, condus de prof.univ. Crișu Dascălu, CSI, dar și a colaboratorilor „externi.”

Fără discuție, **Enciclopedia Banatului**, un proiect ambițios, elitist, de dimensiuni vaste, care n-ar fi existat fără aportul colectiv al *echipei*, reprezintă un *eveniment cultural de excepție* și în același timp un *reper*, vârful de lance al producțiilor de gen din această parte de țară, în care au apărut de-a lungul timpului, o serie de dicționare de scriitori și de personalități ale vieții cultural-artistice (și nu numai), colecții de medalioane literare, monografiile dedicate unor personalități etc., însă niciodată până acum o *lucrare-creuzet*, cu *vocație integratoare, totalizantă*, ce netezește calea Timișoarei spre dobândirea mult

râvnitului titlu de Capitală culturală europeană în 2026. De la început frapează ineditul acestei *cărți de tip instituție*, concentrarea sa pe specificul regional (Banatul), în contextul europeanizării, al dispariției granițelor geografice, dar și identitare.

Există trei motive majore care pledează în favoarea volumului în discuție:

1.este o *lucrare necesară* în peisajul cultural românesc, ea însăși parte dintr-un proiect de anvergură ce-și propune stimularea unui demers cultural similar în celelalte regiuni istorice ale țării și apoi strângerea acestora sub auspiciile unui proiect enciclopedic comun, de tip național;

2.apariția lucrării pe suport de hârtie arată că *vremea enciclopediilor tipărite nu a trecut*, în ciuda expansiunii cărții virtuale, a enciclopediei on-line;

3.carta este o *premieră locală și regională*.

Enciclopedia Banatului, expresie a datoriei morale împlinite, mărturie peste generații, cu rol de „testament” simbolic (de unde obligația de a duce mai departe munca de pionierat a inițiatorilor), reprezintă un fel de „*biblie*” *culturală necanonică* și, în același timp, un *atestat de mândrie națională, un act de legitimare autentic, o formă de autoidentificare*.

Confirmare a zicalei că „Banatu-i fruncea”, **Enciclopedia Banatului**, carte de tip oglindă, fără pretenția la emancipare sau la a se delimita în vreun fel de restul țării, fixează coordonatele culturale ale toposului bănățean, trasează „harta” culturală a profluvinciei Banat. *Rolul ei coagulant* este expresia *multiculturalității Banatului* (atuu și piesă de rezistență), zonă de intersecție și de interferență, de coexistență pașnică a numeroaselor etnii, manifestare a eclectismului și a unității în diversitate. Enciclopedia de față este „forma” care își propune și reușește să înglobeze „fondul”.

Deși provincie, Banatul nu are o cultură/literatură provincială și nici minoră. Cele peste o mie cinci sute de intrări, extinse pe cele 882 de pagini ale enciclopediei, alcătuiesc *zestrea culturală* a regiunii: „În principiu, articolele tratează despre personalități, instituții, evenimente, locuri și localități, dar comitetele de coordonare a volumelor se bucură de întreaga libertate în a adăuga și alte componente ale acestora.” (Crișu Dascălu, **Introducere**, p.8)

Enciclopedia Banatului, carte de vizită onorantă pentru Banat, „vocea” sa distinctă este ilustrarea modului cum uneori cultura reușește să facă istorie. *Valoros instrument de lucru, ghid spiritual, carte cu rol mărturisitor, cu vocația monumentalului*, carte care se ambiționează să țină pasul cu vremurile și care nu are pretenția că și-a epuizat (re) sursele (de unde și strânsa legătură cu evoluția societății), **Enciclopedia Banatului** aduce cu metamorfozele lui

Proteu. Este un proiect cu *caracter recuoperator, deschis, niciodată terminat, organism viu, pluricelular* care permite glosarea pe marginea acesteia, de unde aspectul de *șantier* perpetuu, de construct, *eterna disponibilitate a racordării la nou*, la (sur)plusul de informație care merită a fi consemnată.

Act de culegere de informație, de punere laolaltă și apoi în operă (opera omnia), **Enciclopedia Banatului** esențializează, condensează și organizează, e o lucrare cu timp, derulată în timp (proiect demarat în 2009), cronofagă, menită să reziste timpului. Lucrare recomandată tuturor, ce nu trebuie să lipsească din nicio bibliotecă ce se respectă, „Enciclopedia are ca dimensiune temporală două epoci distincte: cea anterioară anului 1919, pentru care se ia în considerare întregul teritoriu al *Banatului istoric*, adică cel cuprins între Dunăre, Mureș și Tisa, și cea ulterioară acestui an, pentru care cercetarea are în vedere Banatul de Nord sau Românesc (excepție făcând, totuși, realitățile care îi privesc pe românii din Banatul de Sud sau Sârbesc).” (idem, p.7)

Carte a purtării de grijă, carte celebratoare, paradoxală (fragmentul ce aspiră la întreg), *flexibilă, de tip acoladă, blazon sau caleidoscop*, construită după rețeta rigorismului științific, **Enciclopedia Banatului**, pe lângă *rolul paideic și popularizator*, manifestă o rară „generozitate” de a (cu)prinde între paginile sale, fiind expresia lui *a fi în și prin cultură*.

Dr. Florin-Corneliu Popovici

Stelian Gomboș, **Sfânta Euharistie – Taina Nemuririi. Rolul ei în creșterea duhovnicească a credincioșilor**, Editura “Mitropolia Olteniei”, Craiova, 2014, 422 pp.

Sărbătoare a Învierii, Euharistia este Taina prin excelență, inimă a Liturghiei și echivalent al ei, act cosmic prin care omul și lumea/creația întregă se înnoiesc în comuniunea cu Dumnezeu. Omul și natura/creația trebuie să fie transfigurate, adică sfințite prin Euharistie, ceea ce implică nevoia unei spiritualități euharistice, liturgice, a existenței omului ca persoană, în relație cu Dumnezeu și cu semenii, cu natura/lumea/întreaga creație.

Importanța acestei Sfinte Taine este atât de mare pentru ființa umană creștină, încât unii teologi o prezintă ca pe o realitate care face posibil însuși faptul că existăm; ideea aceasta exprimă credința reflectată în limbajul comun prin aserțiunea că rugăciunea și vegherea sfinților țin lumea, deoarece prin actul preotesc/liturgic se împiedică întoarcerea creației în nimic; actul euharistic restaurează comuniunea dintre lumea creată și Creatorul necreat.

”Domnul Iisus, în noaptea în care a fost vândut, a luat pâine și, mulțumind, a frânt și a zis: - Luați, mâncați, Acesta este Trupul Meu, Care se frânge pentru voi. Aceasta să o faceți întru pomenirea Mea. Asemenea și paharul, zicând: - Acest pahar/potir este Legea cea Nouă întru sângele meu. Aceasta să o faceți ori

de câte ori veți bea spre pomenirea Mea”. Citatul este reprodus din Epistola paulină 1 Corinteni 11, 23-25, în capitolul doi al complexei lucrări semnate de Stelian Gomboș, care definește Sfânta Euharistie astfel: ”Dumnezeiasca Euharistie este Sfânta Taină instituită de Mântuitorul Iisus Hristos în Joia Mare, prin care se realizează unirea (comuniunea) reală dintre Iisus Hristos și credincioși și care asigură statornicia, trăinicia și unitatea Bisericii. Însă această unire nu se poate realiza decât dacă există unitate de credință și de viață între toți membrii Bisericii. Euharistia devine Taina Comuniunii numai în măsura în care membrii Bisericii înțeleg ei înșiși să fie uniți în modul cel mai deplin și să păstreze permanent această unitate.”

Titlul complet al cărții apărute în anul 2014, an consacrat Sfintei Spovedanii și Sfintei Euharistii, este ”Sfânta Euharistie - Taina nemuririi. Rolul ei în creșterea duhovnicească a credincioșilor”, și a beneficiat de auspicii solemne și după susținerea ei ca lucrare de doctorat a tânărului și distinsului teolog Stelian Gomboș. Autorul prezintă câteva contribuții noi în cadrul abordării Sfintei Euharistii, considerând necesară reiterarea și reevaluarea cunoștințelor despre apariția, rolul, locul și importanța ei, întru raportarea firească - în credință și respect - a fiecărei persoane la această Taină a Bisericii, care constituie esențiala condiție a mântuirii. Creșterea duhovnicească a credincioșilor este de neconceput în

afara ei. Identificându-se cu Liturghia și cu însăși Biserica - trup al lui Hristos, unii mari teologi definesc întreaga Creație a lui Dumnezeu ca Euharistie, cum este exemplul Părintelui Ioannis Zizioulas, mare teolog și ierarh contemporan.

Lucrarea se prezintă, așa cum o descrie în introducere însuși autorul, structurată în șase capitole; grupate în două părți, număra 422 pagini ”in-spirate de o bogată bibliografie care cuprinde 275 de repere bibliografice din care 115 cărți, 95 de reviste, 30 de articole în domeniu, 25 de contribuții personale publicate și 7 cărți tipărite”. Instituirea Euharistiei de către Iisus Hristos - cum, unde și când a apărut, ce reprezintă și în ce scop a fost ea instituită de Domnul nostru Iisus Hristos care ne-a dăruit, prin Jertfa Sa, viața veșnică - se află în centrul primului capitol în care asistăm la o retrospectivă a frângerii pâinii întru împărtășirea celor 12 apostoli la Cina cea de Taină din Săptămâna Patimilor, și repetarea ei în Emaus, unde cei doi ucenici, Luca și Cleopa, sunt primii împărtășiiți cu însuși Iisus Hristos cel înviat, într-o ”Euharistie pascală”. Relatarea biblică a momentului Emaus este elocventă, prin precizia și concizia exprimării dobândind o claritate de cristal: ”Și când a stat împreună cu ei la masă, luând pâinea, El a binecuvântat-o și, frângând, le-a dat lor. Și s-au deschis ochii lor și L-au cunoscut. Și El S-a făcut nevăzut de la ei”. Stelian Gomboș subliniază frumusețea clipei, instantaneitatea faptului dumnezeiesc: ”Așadar, nu a

dispărut, ci S-a unit cu pâinea euharistică, pe care a oferit-o ucenicilor spre hrană, săvârșind astfel, El însuși, prima liturghie Euharistică după Învierea Sa, inaugurând în acest mod și moment celebrarea veșnicei Liturghii cerești, pe care El o săvârșește în calitate de Arhiereu ceresc, veșnic, în altarul cel adevărat, nefăcut de mână (cf. Evr.8,2), adică Trupul Său înviat, pnevmatizat și pătruns de energiile Duhului Sfânt, după Înviere”. Asemenea lor, și noi ar trebui să-L cunoaștem/și să-L recunoaștem pe Hristos, să ne înscriem pe Cale și să parcurgem ”acel drum” spre El.

Cartea dovedește o profundă lectură biblică, o pertinentă descifrare a mesajului acesteia întru înțelegere, credință și deschiderea ochilor spre contempla-rea/cunoașterea lui Dumnezeu. Interdicția de a mânca din pomul Vieții este citită ca o instituire a postului, condiție a împărtășirii cu vrednicie.

După acest prim popas, incursiunea biblică include profețiile și Psalmii, continuând cu Evangheliile, Epistolele, Faptele Apostolilor, perioadei apostolice urmându-i o prezentare succintă a celei patristice, postpatristice și neopatrlistice, ca, în final, să se expună câteva puncte de vedere din contemporaneitate.

Însemnătatea Sfintei Euharistii pentru viața fiecărei persoane în parte este covârșitoare și doar ancorată în cadrul comunității primește dimensiunea eclezială, constituind ”ființa eclezială”, Biserica-trup al cărui cap este Iisus Hristos. În Hristos și în Biserică ne vom mântui! ”Fiind Trupul și Sângele

lui Hristos, pline de Duhul Lui, care este duhul comuniunii, Euharistia realizează comuniunea și unitatea eclezială a tuturor mădularelor lui Hristos, descoperind și arătând în mod plener Biserica, Trup al lui Hristos din toți cei botezați și pecetluiți de El în Duhul Sfânt, Domnul nostru Iisus Hristos cel comunitar și sobornicesc dăruindu-se fiecărui mădular al Trupului Său”; după expresia paulină, ”o pâine, un trup suntem noi cei mulți, căci toți ne împărtășim dintr-o pâine”, care este Trupul lui Hristos - pâine euharistică, ce face unitatea întregului Trup tainic, Biserica.

Sfinții Părinți vorbeau despre acest leac al nemuririi, armă asupra morții. Prin ea, suntem ajutați să depășim individualismul, frica de celălalt, diferențele sociale și pe cele naturale (vârsta, genul etc.), fatalismul biologic, moartea însăși.

Sfântul Ioan Gură de Aur, în învățătura sa, insistă asupra pregătirii duhovnicești în vederea primirii Sfintelor Taine, curăția inimii fiind o condiție necesară, ca și asupra efectelor/urmărilor acestei împărtășiri cu vrednicie. Mărturiile unor sfinți părinți bisericești evocate de autor vin să întărească această idee a dobândirii harului Duhului Sfânt. O vom reda pe aceea a Sfântului Grigore de Nyssa: ”Prin această Sfântă Taină, Dumnezeu se unește cu firea noastră cea stricăcioasă pentru a îndumnezei, în acest fel, omenirea, prin primirea ei la părtășie cu divinitatea”.

Inimă a Bisericii, Euharistia generează un om înnoit, ”homo

eucharisticus”, mărturisitor al unei culturi sfințitoare. Autorul consideră, pe bună dreptate, că ”viața creștinului ortodox a fost întotdeauna marcată, din punct de vedere sacramental-liturgic, a devenit parte a timpului liturgic, orientându-se astfel pe făgașul veșniciei. De aceea, trecerea prin această lume este eliberată de efemer dacă se împletește cu lumina Liturghiei și se lucrează euharistic”.

Creștinii noștri ortodocși au viețuit astfel de-a lungul secolelor, cu fața spre Dumnezeu care își descoperă Slava în chip nevăzut, dar și văzut, în icoane: ”Icoana, candela au împodobit întotdeauna spațiul rugăciunii personale din fiecare casă, iar participarea la Sfânta Liturghie a fost asociată unui adevărat pelerinaj în straie de sărbătoare, unui urcuș spiritual către miezul sărbătorii care se împlinește în casa Domnului Iisus Hristos”.

Religiozitatea lor s-a născut și a crescut adăpându-se din Liturghie. ”Creștinul ortodox, pășind cu pioșenie în spațiul liturgic, în biserica văzută, are sentimentul unei treceri care-i va înrăuri viața în chip tainic și, alăturându-se semenilor, este gata să ia parte la taină”. Temeiul acestui comportament este convingerea adâncă a faptului că ”Biserica nu este numai o adunare de oameni, ci, înainte de toate, este ceea ce îi adună pe aceștia, adică o formă de unitate dată oamenilor de sus, prin intermediul căreia ei se împărtășesc de Dumnezeu”!

Adunarea euharistică se constituie confirmând năzuința/dorul de Împărăția lui Dumnezeu prin

răspunsul dat la binecuvântarea de la început: ”Binecuvântată este Împărăția Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh!”

Prin această binecuvântare se separă timpul și spațiul liturgic de cel profan, ridicând sufletele, transfigurându-le și făcându-le receptoare ale Harului; cu simțul sacrului în inima curată, cu smerenia cuvenită, omul va putea sta înaintea lui Dumnezeu, închinându-i-se, întru primirea darurilor euharistice.

Sfintele Taine privite dogmatic, moral și duhovnicește reprezintă planuri /perspective ce se întrepătrund sub cupola unei vieți în/cu Hristos, singura binecuvântată. Măsura acestei vieți autentice o va da cunoașterea religioasă-morală la care omul poate ajunge printr-o experiență eclezială personală, prin integrarea sa liturgică; într-o viață autentic creștină, toate aspectele se subordonează țelului hristocentric al realizării Împărăției lăuntrice. Scopul vieții noastre pământești este mântuirea sufletului prin preamărirea lui Dumnezeu, al cărui atribut este veșnicia iubirii, la care nădăjduim toți. Harul lui Dumnezeu dăruit nouă prin Sfintele Taine, în Biserică, ”ajută la creșterea Trupului tainic al Domnului nostru Iisus Hristos, atât în sens extensiv, cât și intensiv”. Dar omul are sarcina să facă lucrător harul primit în dar, prin strădania personală, aceasta fiind adevărata urmare a lui Hristos”.

Sfintele Taine sunt izvorul nesecat al puterii de a merge, cu Iisus Hristos și prin El, pe calea arătată nouă prin

Cuvântul Evangheliei, prin ele realizându-se unirea cu El și unificarea interioară, definite ca sălășluire a lui Hristos prin harul Duhului Sfânt în inima noastră. Prin Duhul Sfânt, credincioșii autentici se vor configura lăuntric după Chipul lui Iisus Hristos, ca persoane duhovnicești sau ”persoane umane îndumnezeite și ridicate în comuniunea persoanelor divine treimice”.

Euharistia este hrană care dăruiește relația persoanei umane cu Dumnezeu, relație ce construiește identitatea umană ca identitate veșnică, în plinătatea luminii, a dreptății și a bucuriei, ca pregustare și anticipare a viitorului omului în Împărăția veșnică.

Tânărul teolog Stelian Gomboș, în lucrarea sa, dezvăluie o vastă cultură teologică. El dovedește o lectură de profunzime a unor scrieri extrem de variate, ceea ce îi conferă o viziune cuprinzătoare care este întemeiată pe o trăire autentică a vieții creștine. Demersul său este profund ancorat scripturistic, în spiritul sfinților părinți al căror elogiu îl face în mod nedisimulat și pe care îi recunoaște ca magiștri desăvârșiți, ai căror urmași ne sunt călăuzitori și îndrumători în Biserica noastră dreptmăritoare.

ÎPS părinte Arhiepiscop și Mitropolit Dr. Irineu Popa, cu a cărui binecuvântare s-a tipărit lucrarea în anul consacrat Sfintelor Taine a Spovedaniei și a Împărtășaniei, subliniază ideea că ”Sfânta Euharistie este o lucrare a Domnului care se prelungește în lume, asumând lumea în Trupul Său, ca să o transfigureze.

În felul acesta, El ne-a arătat că Biserica nu este o realitate statică, ci reprezintă o dinamică transfiguratoare, fără contopire, a naturii create cu cea necreată”.

Stelian Gomboș subliniază frumusețea clipei, instantaneitatea faptului dumnezeiesc: ”Așadar, nu a dispărut, ci S-a unit cu pâinea euharistică, pe care a oferit-o ucenicilor spre hrană, săvârșind astfel, El însuși, prima liturghie Euharistică după Învierea Sa, inaugurând în acest mod și moment celebrarea veșniciei Liturghii cerești, pe care El o săvârșește în calitate de Arhiereu ceresc, veșnic, în altarul cel adevărat, nefăcut de mână (cf. Evr.8,2), adică Trupul Său înviat, pnevmatizat și pătruns de energiile Duhului Sfânt, după Înviere”. Asemenea lor, și noi ar trebui să-L cunoaștem/și să-L recunoaștem pe Hristos, să ne înscriem pe Cale și să parcurgem ”acel drum” spre El.

Cartea dovedește o profundă lectură biblică, o pertinentă descifrare a mesajului acesteia într-o înțelegere, credință și deschidere a ochilor spre contemplarea/cunoașterea lui Dumnezeu. Interdicția de a mânca din pomul Vieții este citită ca o instituire a postului, condiție a împărtășirii cu vrednicie.

După acest prim popas, incursiunea biblică include profețiile și Psalmii, continuând cu Evangheliile, Epistolele, Faptele Apostolilor, perioadei apostolice urmându-i o prezentare succintă a celei patristice, postpatristice și neopatrlistice, ca, în final, să se expună câteva

puncte de vedere din contemporaneitate.

Însemnătatea Sfintei Euharistii pentru viața fiecărei persoane în parte este covârșitoare și doar ancorată în cadrul comunității primește dimensiunea eclezială, constituind ”ființa eclezială”, Biserica-trup al cărui cap este Iisus Hristos. În Hristos și în Biserică ne vom mântui! ”Fiind Trupul și Sângele lui Hristos, pline de Duhul Lui, care este duhul comuniunii, Euharistia realizează comuniunea și unitatea eclezială a tuturor mădulelor lui Hristos, descoperind și arătând în mod plener Biserica, Trup al lui Hristos din toți cei botezați și pecetluiți de El în Duhul Sfânt, Domnul nostru Iisus Hristos cel comunitar și sobornicesc dăruindu-se fiecărui mădular al Trupului Său”; după expresia paulină, ”o pâine, un trup suntem noi cei mulți, căci toți ne împărtășim dintr-o pâine”, care este Trupul lui Hristos - pâine euharistică, ce face unitatea întregului Trup tainic, Biserica.

Sfinții Părinți vorbeau despre acest leac al nemuririi, armă asupra morții. Prin ea, suntem ajutați să depășim individualismul, frica de celălalt, diferențele sociale și pe cele naturale (vârsta, genul etc.), fatalismul biologic, moartea însăși.

Sfântul Ioan Gură de Aur, în învățătura sa, insistă asupra pregătirii duhovnicești în vederea primirii Sfintelor Taine, curăția inimii fiind o condiție necesară, ca și asupra efectelor/urmărilor acestei împărtășiri cu vrednicie. Mărturiile unor sfinți

părinți bisericești evocate de autor vin să întărească această idee a dobândirii harului Duhului Sfânt. O vom reda pe aceea a Sfântului Grigore de Nyssa: ”Prin această Sfântă Taină, Dumnezeu se unește cu firea noastră cea stricăcioasă pentru a îndumnezei, în acest fel, omenirea, prin primirea ei la părtășie cu divinitatea”.

Inimă a Bisericii, Euharistia generează un om înnoit, ”homo euharisticus”, mărturisitor al unei culturi sfînțitoare. Autorul consideră, pe bună dreptate, că ”viața creștinului ortodox a fost întotdeauna marcată, din punct de vedere sacramental-liturgic, a devenit parte a timpului liturgic, orientându-se astfel pe făgașul veșniciei. De aceea, trecerea prin această lume este eliberată de efemer dacă se împletește cu lumina Liturghiei și se lucrează euharistic”.

Creștinii noștri ortodocși au viețuit astfel de-a lungul secolelor, cu fața spre Dumnezeu care își descoperă Slava în chip nevăzut, dar și văzut, în icoane: ”Icoana, candela au împodobit întotdeauna spațiul rugăciunii personale din fiecare casă, iar participarea la Sfânta Liturghie a fost asociată unui adevărat pelerinaj în straie de sărbătoare, unui urcuș spiritual către miezul sărbătorii care se împlinește în casa Domnului Iisus Hristos”.

Religiozitatea lor s-a născut și a crescut adăpându-se din Liturghie. ”Creștinul ortodox, pășind cu pioșenie în spațiul liturgic, în biserică văzută, are sentimentul unei treceri care-i va înrâuri viața în chip tainic și, alăturându-se semenilor, este gata să ia

parte la taină”. Temeiul acestui comportament este convingerea adâncă a faptului că ”Biserica nu este numai o adunare de oameni, ci, înainte de toate, este ceea ce îi adună pe aceștia, adică o formă de unitate dată oamenilor de sus, prin intermediul căreia ei se împărtășesc de Dumnezeire”!

Adunarea euharistică se constituie confirmând năzuința/dorul de Împărăția lui Dumnezeu prin răspunsul dat la binecuvântarea de la început: ”Binecuvântată este Împărăția Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh!”

Prin această binecuvântare se separă timpul și spațiul liturgic de cel profan, ridicând sufletele, transfigurându-le și făcându-le receptoare ale Harului; cu simțul sacralului în inima curată, cu smerenia cuvenită, omul va putea sta înaintea lui Dumnezeu, închinându-i-se, întru primirea darurilor euharistice.

Sfintele Taine privite dogmatic, moral și duhovnicește reprezintă planuri /perspective ce se întrepătrund sub cupola unei vieți în/cu Hristos, singura binecuvântată. Măsura acestei vieți autentice o va da cunoașterea religios-morală la care omul poate ajunge printr-o experiență eclezială personală, prin integrarea sa liturgică; într-o viață autentic creștină, toate aspectele se subordonează țelului hristocentric al realizării Împărăției lăuntrice. Scopul vieții noastre pământești este mântuirea sufletului prin preamărirea lui Dumnezeu, al cărui atribut este veșnicia iubirii, la care nădăduim toți. Harul lui Dumnezeu dăruit nouă prin Sfintele

Taine, în Biserică, ”ajută la creșterea Trupului tainic al Domnului nostru Iisus Hristos, atât în sens extensiv, cât și intensiv”. Dar omul are sarcina să facă lucrător harul primit în dar, prin strădania personală, aceasta fiind adevărata urmare a lui Hristos”.

Sfintele Taine sunt izvorul nesecat al puterii de a merge, cu Iisus Hristos și prin El, pe calea arătată nouă prin Cuvântul Evangheliei, prin ele realizându-se unirea cu El și unificarea interioară, definite ca sălășluire a lui Hristos prin harul Duhului Sfânt în inima noastră. Prin Duhul Sfânt, credincioșii autentici se vor configura launtric după Chipul lui Iisus Hristos, ca persoane duhovnicești sau ”persoane umane îndumnezeite și ridicate în comuniunea persoanelor divine treimice”.

Euharistia este hrană care dăruiește relația persoanei umane cu Dumnezeu, relație ce construiește identitatea umană ca identitate veșnică, în plinătatea luminii, a dreptății și a bucuriei, ca pregustare și anticipare a viitorului omului în Împărăția veșnică.

Tânărul teolog Stelian Gomboș, în lucrarea sa, dezvăluie o vastă cultură teologică. El dovedește o lectură de profunzime a unor scrieri extrem de variate, ceea ce îi conferă o viziune cuprinzătoare care este întemeiată pe o trăire autentică a vieții creștine. Demersul său este profund ancorat scripturistic, în spiritul sfinților părinți al căror elogiu îl face în mod nedisimulat și pe care îi recunoaște ca magiștri desăvârșiți, ai căror urmași ne

sunt călăuzitori și îndrumători în Biserica noastră dreptmăritoare.

ÎPS părinte Arhiepiscop și Mitropolit Dr. Irineu Popa, cu a cărui binecuvântare s-a tipărit lucrarea în anul consacrat Sfințelor Taine a Spovedaniei și a Împărtășaniei, subliniază ideea că ”Sfânta Euharistie este o lucrare a Domnului care se prelungește în lume, asumând lumea în Trupul Său, ca să o transfigureze.

În felul acesta, El ne-a arătat că Biserica nu este o realitate statică, ci reprezintă o dinamică transfiguratoare, fără contopire, a naturii create cu cea necreată”.

Preot Emil Pop, Prof. Valeria Pop

Stelian Gomboș, **Minunat este Domnul Dumnezeu în tot lucrul mâinilor sale – Culegere de articole, eseuri și studii teologice**, Editura “Magic Print”, Onești – Bacău, 2015, 855 pp.

Binecuvântăm, cu multă bucurie duhovnicească, publicarea acestei lucrări, izvodită, și de această dată, de o și dintr-o minte ageră, lucidă și cunoscătoare, a învățăturilor și realităților spirituale și morale, ce ne înconjoară și ne însoțesc, pe parcursul drumului nostru către Dumnezeu Preabunul!

Cunoaștem, recunoaștem, apreciem și chiar admirăm străduințele și stăruințele publicistice și scriitoricești ale slujitorului Cuvântului și cuvintelor perene, în persoana

perseverentului și preasincerului apo-
loget, propovăduitor și mărturisitor -
Stelian Gomboș.

Dumnezeu – a toate Cunoscătorul
și Recunoscătorul, să-i facă parte, în
continuare, inimosului autor și mânu-
itor al condeiului spiritual contempo-
ran, de suflet bun și cald ca al pâinii
proaspete de casă, de minte luminată
de aripa unui înger al inspirației
cerești, de inimă mare, largă și gene-
roasă, spre a-i putea cuprinde pe toți,
buni și răi, sinceri sau nevrednici ori
netrebnici, precum și de părtășia, încă
de aici, cu Sfinții și Părinții, de la care
și despre care sau pentru care, fratele
nostru Stelian neobositul, a scris atât
de frumos și atât de bine!

Îl salutăm și îmbrățișăm, dorindu-i,
de la noi bucurie iar de la Preaînaltul
mântuire!...

*Cu smerită dar sinceră dragoste
părintească,*

*în Dumnezeu Tatăl, în Hristos Fiul
și în Duhul cel Sfânt,*

*+ Calinic – Arhiepiscop de Argeș
și Muscel*

Cuvânt înainte, de prezentare...

Într-o perioadă în care lectura de
tip classic este înlocuită cu mijloace
moderne hipersofisticate și într-o peri-
oadă când acest fenomen este ampli-
ficat deliberat prin taxa pe cultură,
apariția unei cărți noi este o perfor-
manță lăudabilă.

În cazul de față ne aflăm în fața
unei contribuții teologice, filosofice și
literare ce izvorăște din izvorul bogat,

care curge tumultuos din interiorita-
tea unui autor îndrgostit de actul cre-
ației. Scrisul domnului Stelian
Gomboș este izvorât dintr-o mare
dragoste față de Biserică, Sfânta
Liturgie, Dumnezeiasca Euharistie și
Spiritualitatea ascetică și mistică sau
duhovnicească a tradiției creștine
răsăritene.

În centrul sau la baza lucrării sale
prezente este așezată Biserica lui Iisus
Hristos și “inima” ei, Liturghia
Euharistică. Admirator al
“Eclesiologiei Euharistice” și al
Mitropolitului de Pergam – Teologul
Ioannis Zizioulas, autorul dezvoltă
această teză teologică, într-un mod
original dar o și corectează, evidenți-
ind și slăbiciunea ei.

Legătura dintre Sfânta Euharistie
și Spiritualitatea creștină în general și
Spiritualitatea experimentată în viața cul-
tică și, mai ales, în cea morală și prac-
tică a creștinilor în special, reprezintă
contribuția esențială a autorului pre-
zentului tratat de teologie. Incursiunea
sa retroactive competentă în tradiția
apostolică, în teologia apologetilor, a
polemiștilor primelor secole creștine,
precum și în tradiția patristică și post-
patristică i-a oferit generosul “dar”
pentru a putea să evidențieze legătura
interioară între Biserică, Liturghie,
Euharistie, pe de o parte, și viața spi-
ritual sau duhovnicească și moral –
practică a creștinilor primului
mileniu.

Admirația sa obiectivă față de cel
mai mare teolog roman – Părintele
Profesor Dumitru Stăniloae și față de
opera sa impresionantă nu doar ca

mărimă sau ca întindere, ci, mai ales, ca bogăție teologică teoretică sau speculative, dar și ca bogăție duhovnicească, l-a ajutat în mod considerabil pe autorul acestui tratat teologic să demonstreze că adevărul teologiei este darul lui Dumnezeu, experiență necondiționat de către cei care-L urmează pe Iisus Hristos în viața proprie sau personală.

Din perspectiva teologiei dogmatice autorul devine temerar în încercarea de a pune în lumină raportul dintre Sfintele Taine, Biserică, Sfânta Liturghie, Dumnezeiasca Euharistie și Spiritualitate sau Duhovnicie.

În pofida faptului că dezavuează imixtiunea teologiei scolastice occidentale în interiorul teologiei ortodoxe răsăritene în cel de-al doilea mileniu, în special după Reformă, autorul, într-adevăr, pe urma unor mari teologi moderni precum Paul Evdokimov, Boris Bobrinskoy, Oliver Clemment, Vladimir Lossky, Alexander Schmemmann și Dumitru Stăniloae, tratează separat teologia cu privire la Persoanele Sfintei Treimi.

Cu toate că subliniază legătura dintre Fiul și Duhul Sfânt sau legătura dintre Tatăl și Sfântul Duh, mai cu seamă în plan iconomic, abordează în mod distinct teme teologice majore precum: triadologia, ecleziologia, hristologia, pneumatologia, eshatologia, soteriologia, culminând cu ecleziologia euharistică.

Aceasta este însă, după opinia mea strict personală și, prin urmare, una subiectivă, carența de fond și a contribuțiilor teologice moderne,

contemporane. Totuși, tratatul de față conține noi contribuții teologice a căror originalitate constă în curajul autorului de a aborda subiecte prezente sau actuale.

Domnia sa face mai întâi o radiografie a curentelor de gândire și a tehnologiei postmoderne, contemporane, din era informațională, precum producțiile IT și gadgeturile, realizând o hermeneutică a lor în oglindă cu tradițiile umaniste ale lumii clasice, cu tradițiile creștine în general și tradițiile creștine ortodoxe în special și cu tradițiile poporului roman.

Folosind o hermeneutică după toate regulile acesteia, domnul Stelian Gomboș reușește, și aceasta poate fi numită o premieră, să evidențieze foloasele tehnologiei postmoderne, pe de o parte, dar și caracterul lor pernicios, precum și urmările dezastruoase ale folosirii ei neselective asupra copiilor și tinerilor astăzi, acum și mai ales în viitorul proxim.

Autorul strălucește prin lucirea minții sale atunci când contrapune etosul uman, născut din tradiția creștină și lipsa oricărui etos în tradiția postmodernă sau existența unui etos uman distorsionat, cu efecte dezastruoase pentru condiția umană.

O altă contribuție originală a prezentului tratat de teologie este pledoaria pentru reînvierea și revitalizarea etosului creștin orthodox, într-o lume din ce în ce mai desacralizată și mai secularizată.

Domnul Stelian Gomboș nu doar că strigă sau clamează, și nu se lamentează doar în mod livresc sau cu iz

ceremonial, ci și propune idei noi pentru reușita acestui demers, indicând soluții, mijloace și căi pentru împlinirea acestui deziderat.

Printre altele domnia sa propune o mai mare implicare în dezbaterile sau dezbaterile publice pe teme religioase și teologice, în care grupul țintă să fie constituit din copii și tineri, o mai mare implicare în viața social și personală a creștinilor cu scop filantropic, precum și elaborarea unei contraoferte față de ofertele mentalității, culturii și tehnicilor postmoderne, contemporane, și în mod imperios necesar vizibilitatea ei.

Autorul pare să sugereze ideea că a trecut vremea ca noi creștinii de astăzi să mai așteptăm ca oamenii să vină la noi, să împărtășească și să păstreze credința în Iisus Hristos și în Biserica Sa, și că a venit vremea ca lucrarea noastră să fie nu strict social (formula sociologică și peiorativ sociologist) ci extatică, fiindcă starea extatică înseamnă dăruire cu toată ființa.

Exemplul extatic personal înțelept drept chintesență a spiritualității creștine ortodoxe și al întregii tradiții ascetic – mistice este soluția pe care autorul prezentului tratat teologic o redescoperă și o propune lumii creștine de astăzi...

Preot Florin Iordache

Mirel Bănică, **Nevoia de miracol. Fenomenul pelerinajelor în România contemporană**, Editura Polirom, București, 2014, 432pp.

Motto: „*Mirel Bănică ne-a dat un cuprinzător și emoționant portret colectiv al pelerinilor români creștin-ortodocși din România ultimilor ani. Bibliografia despre pelerinaje se îmbogățește cu o lucrare solidă de antropologie a practicilor religioase, construită ca un documentar riguros al observației participative, completată de o secțiune teoretică asumat introductivă, dar în care întâlnim destule pasaje analitice utile și întrezărim reflecțiile viitoare*”, scrie Sorin Antohi - istoric al ideilor, eseist, traducător și editor - în postfața volumului „*Nevoia de miracol. Fenomenul pelerinajelor în România contemporană*”.

Mirel Bănică s-a născut în anul 1971 în localitatea Ianca, județul Brăila, fiind Doctor în științe politice a Universității din Geneva, Elveția, 2004. Domenii de specializare: sociologia memoriei, sociologia religiilor, geopolitică. A făcut stagii de specializare la Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales (EHESS), Paris, și Universitatea Laval, Canada, între anii 2005 și 2006. Colaborator permanent al revistei *Dilema Veche*, București. Articole publicate în revistele *22*, *Sfera Politicii*, *Observator Cultural*, *Courrier International (Paris)* etc. **În momentul de față** este Cercetător Științific în cadrul Institutului de Istorie a Religiilor de la Academia Română. Cercetătorul și Sociologul Mirel Bănică a publicat, la capătul a cinci ani de studiu, prima lucrare științifică din România referitoare la

pelerinajele ortodoxe, intitulată „*Nevoie de miracol. Fenomenul pelerinajelor în România contemporană*“.

Mirel Bănică în vârstă de 43 de ani, membru al Institutului de Istorie a Religiiilor din cadrul Academiei Române, a decis în urmă cu șase ani să studieze pe îndelete pelerinajul la sfintele moaște, un fenomen care, la vremea respectivă, creștea în intensitate și stârnea adevărate furtuni mediatice.

A trecut de atunci prin 24 de pelerinaje individuale și două de grup, la mănăstiri din Dobrogea, din împrejurimile Bucureștiului, de la Iași, Suceava sau Nicula, și a realizat studii de teren din discuții cu persoane implicate direct și indirect în organizarea pelerinajului, preoți, jurnaliști, forțe de ordine, pompieri, comercianți de obiecte religioase și pelerini.

Rezultatele cercetării socio-antropologice complexe se găsesc într-o carte intitulată „*Nevoia de miracol. Fenomenul pelerinajelor în România contemporană*“, Una dintre concluziile cărții este că pelerinajul catolic „înseamnă drumul“, iar la cel ortodox, „comprimat spațial și temporal, ceea ce contează este așteptarea“. Ideea este că pelerinii, dacă ajung la un astfel de eveniment religios și nu au parte de rând, se simt neîmpliniți.

Sociologul și Cercetătorul Mirel Bănică a descoperit că, la unele pelerinaje mai mici, precum cele de la Curtea de Argeș sau Suceava, jandarmii îngustează intenționat rândul, cu garduri metalice. „Uneori, oamenii

stau o oră la rând, se bucură că au scăpat repede, dar simt că le lipsește ceva, că ritualul n-a fost performat complet. Din acest motiv, foarte mulți se întorc din nou la rând“, ne-a explicat cercetătorul, brăilean la origine, una dintre concluziile studiului.

O specie foarte aparte descrisă în carte sunt pelerinii care iau proba așteptării (frigul, foamea) în sensul de dezvoltare personală. „Am întâlnit oameni care lucrează în corporații, care mi-au spus “Eu am un coach fizic și unul spiritual, care mi-a spus că trebuie să mă duc la pelerinaj ca să mă construiesc interior”. Este un bricolaj excepțional între cel mai avansat limbaj al dezvoltării personale și limbajul spiritual al așteptării. Pelerinajul presupune un efort de asceză, și fizică și psihică“, mai spune Domnul Mirel Bănică.

Volumul „*Nevoia de miracol. Fenomenul pelerinajelor în România contemporană*“ se concentrează pe pelerinajul de la Iași și încearcă să descrie un fenomen care ilustrează foarte bine vremurile actuale, este de părere autorul. „Este vorba despre niște oameni care-și caută o cale, generația care are acum 60-70 de ani, oameni care au trăit preponderent sub comunism, au ieșit la pensie, unii dintre ei au și puțini bani și vor să facă acest pelerinaj. Pentru pelerinul care pleacă din sat este excursia anuală. Ei nu se duc în Grecia, Bulgaria, Spania la plajă. Asta este modalitatea lor de-a face turism. De multe ori mi-au spus pelerinele-femei că mai scapă și ele de bărbat. Pelerinajele dau

dependență. Dacă te simți bine la o nuntă pentru că-ți place să dansezi, te duci și la a doua, la a treia“, a precizat Cercetătorul brăilean Mirel Bănică.

Domnul Mirel Bănică a mai descoperit că, în accepțiunea majorității pelerinilor, în jurul datei de 14 octombrie încărcătura sacrală este mai mare, iar posibilitatea de a se înfăptui miracolul este mai mare. „Sunt oameni care vor miracol într-o lume în care nimic nu-i mai uimește, nimic nu-i mai motivează. Sunt oameni care au probleme foarte grave cauzate de migrație. Am văzut scene în pelerinaj, când omul ajuns la raclă a spus „Mamă, am ajuns, se gândește mama la tine!““, a mai spus Sociologul Mirel Bănică.

Sociologul Mirel Bănică crede că Biserica nu controlează fenomenul pelerinajului, ci plecarea în pelerinaj este o decizie 100% individuală: „Biserica este clar că are rețete financiare importante din pelerinaj. Așa a fost dintotdeauna. Este unul dintre motivele pentru care pelerinajele au subzistat. Ce se întâmplă cu acești bani, câți sunt, este o mare necunoscută. Care este destinația lor, la fel, s-a întrebat presa. Pe mine nu m-a interesat foarte mult. Ce-am putut vedea este că oamenii care dau bani, fie că este vorba de domnul procuror, fie de Aneta Todirașcu din Văscăuții din Deal, nu simt că dau banii bisericii. Ei fac un schimb informal cu divinitatea pe care n-o pot vedea. Ei răsplătesc serviciile Divinității“.

Studiul (volumul) acesta mai conștată că pelerinii îi disprețuiesc pe

politicieni. „Pelerinii din rând nu-i iubesc pe politicieni. Nu iubesc prezența lor acolo, în momentul acela, pentru că rândul se blochează, iar timpul de așteptare este mai mare. Cei care-și închipuie că, prin simpla lor prezență acolo, vor fi și acceptați și percepuți ca fiind mai credincioși, se înșeală“, adaugă Cercetătorul Creștin Mirel Bănică.

„Pelerinajul este un ritual. Rolul lui este de a reporni viața, de a pune viața pe făgașul rural. Pentru pelerinii rurali, Sfânta Parascheva este un punct bine fixat în viața lor, care le spune că am trecut și prin asta, putem intra în iarnă liniștiți. Omul modern nu mai trăiește în ritmul acesta“...

În altă ordine de idei, Cercetătorul Mirel Bănică recunoaște și afirmă că „unul dintre capitolele cărții mele despre pelerinaj – *„Nevoia de miracol. Fenomenul pelerinajelor în România contemporană“*, este unul de *mediologie*: relația dintre *mass-media* și pelerinaj. „Omul modern este avid de consum de sacru“, o spune Michel Meslin, un mare specialist francez al istoriei religiilor. Afirmatia se referă nu numai la pelerinaje, ci și la viața monahală, la scandalurile bisericesti etc. Ei bine, televiziunile au o pasiune teribilă de a prezenta din pelerinaje doar îmbulzeala, doar scandalul, doar isteria asociată. Eu am simțit instinctiv că nu e așa, unul dintre motivele care m-au împins să aleg acest subiect. Pentru presă, pelerinajele sunt o temă extrem de generoasă. Ai o mulțime de

chipuri, ai oboesală, ai atitudini dintre cele mai diferite, ai nebuni cu iz mistic, ai oameni în rugăciune, scene de posesiune veritabilă, ai chipuri curate, frumoase – este o mană cerească. Apoi pelerinajele sunt un foarte bun barometru al felului în care *mass-media* și noi ne raportăm la fenomenul religios, care este un fenomen de o mare complexitate, repet. Și în cazul ăsta, cel mai simplu, ca om de presă, este să mergi fie pe stereotipuri, fie pe caricatural. Sau pe tenta pietistă, ochi înlăcrimați și mâini frânte de durere, o temă care pe mine personal mă deranjează, pentru că Ortodoxia românească nu a apreciat niciodată pietismul dulceag, cu iz de seminar catolic de secol XIX. Nici un credincios însă nu va refuza camera de filmat, chiar dacă știe că îl va manipula. Și asta pentru că orice pelerin are mândria de a spune că a fost acolo și vrea să o demonstreze celor de acasă. Și astfel televiziunea joacă rolul unei autentificări a prezenței lor acolo. Pare paradoxal, dar chiar așa este. Pe de altă parte, oamenii dezaproabă politica televiziunilor de a lucra pe stereotipuri și pe generalități groșiere. În plus, nu poți comunica sentimentul religios profund prin *mass-media*, asta este părerea mea”...

Dr. Stelian Gomboș

Prof. Traian Rus „*Povești din Țara Codrului*”, vol. II, Editura Teognost, Cluj-Napoca, 2015

Cu gândul la streășina veche a casei încărcate de istorie (Muzeul Satului Oarța de Sus), loc în care generații de oameni s-au născut, au copilărit, s-au bucurat împreună ori au plâns, soții care și-au așteptat la poartă bărbații plecați în război ori mame ce și-au petrecut nopți de veghe la căpătâiul leagănului în care își vegheau odorul (Pruncul) de Dumnezeu dăruit. Unde te poți bucura mai mult decât acolo de chipul hristic care veghează protector, iar noi așteptând prin divina pronie împliniri viitoare.

Volumul al doilea al cărții „*Povești din Țara Codrului*”, iată, vine bucurându-ne sufletul ca o completare la primul volum ce își aștepta parcă împlinirea prin cel prezent. Apariția a fost posibilă, autorul având alături oameni deosebiți, asemenea d-lui inginer Alexandru Tămășan, domnului profesor Bogdan Pop, domnului profesor universitar doctor Viorel Rogoz, îndrumător științific, precum și familiei Sorin și Monica Tămășan.

Cartea, apărută la editura Teognost din Cluj-Napoca, 2015, este structurată pe două mari capitole: I. *Oameni și povești – Povești și oameni* și II. *Pagini de istorie*.

Sigur, așa cum ne-a obisnuit încă de la volumul I, profesorul Traian Rus își continuă poveștile pline de atâta adevăr: povești de viață, povești de dragoste, povești cu Dumnezeu, cum

însuși menționează la pagina 26 (în povestirea *ÎNGERUL PĂZITOR*). Însă toate aceste povești pe care le găsim pe paginile cărții nu sunt altceva decât petrecerea Dumnealui pe aceste locuri încă de când, tânăr profesor de istorie, tărâmul acesta al Oarței de Sus l-a motivat să-și împlinească destinul.

Astfel, poveștile încep să curgă lin, iar însuflețirea cu care autorul continuă să le depeze ajunge să ne transpună într-un univers plin de frumusețe. Locuri asemenea Fântâniei lui Toag, Podul Mniresii, Fântâna lui Crăciunaș, dar și Dragostea de mamă luminează acest loc pentru ca în povestirea *Mitropolitul*, Înaltpreasfințitul Andrei, fiu al satului, ca o binecuvântare cerească, să întregească această „gură de rai” alături de care Mecena Sanducu Tămășan, după relatarea autorului, omul din spatele lucrului bine făcut, își are și el binemeritat loc în carte. Oameni ai satului sunt eroii acestei cărți care au locuit, locuiesc sau revin cu drag acasă ori de câte ori este posibil, deoarece aici regăsesc energia benefică sufletului lor.

În a doua parte a cărții întâlnim alte nobile suflete asemenea neînfricatului Vasile Blidaru, personalitate încă vie mai ales în rândul generației mai vârstnice, de obârșie din satul Odești, simpatizant al Partidului Național Țărănesc, mereu animat de spiritul de dreptate, care, alături de alți codreni, încerca să se opună noului regim comunist, ori doctorul Alexandru Odeșteanu, căpitanul Ciprian Gavriș, preotul martir Ioan Robu, protopopul Vasiliu Gavriș, născut în Chelița,

satul natal și al autorului cărții, dar și frumoasa *DOINĂ A LUI LUCACIU* (pag. 260), cu privire la care profesorul Traian Rus face referire scoțând în evidență totodată și personalitatea Leului de la Șișești – preotul Vasile Lucaciu.

„Povești din Țara Codrului”, volumul II, este o fărâma de istorie peste care colbul timpului nu are dreptul să se aștearnă, fiindcă acestea sunt trăirile fiecăruia păstrate în amintire dar și în conștiința vie. O carte de identitate nu a dumneavoastră, domnule profesor, căci ea aparține acestei părți de Țară a Codrului. Dumneavoastră cu HAR și condei ați adus la lumină frânturi de viață, locuri, întâmplări, oameni, ceea ce fiecare ar trebui să facem, atât cât ne pricepem.

La Chelița ați văzut lumina zilei, Oarța de Sus v-a adoptat, iar talantul pe care l-ați primit nu l-ați pus la păstrare, ci l-ați facut să rodească. Ce poate fi mai frumos?!

Preot Radu Botiș

LISTA AUTORILOR

Albu Filip: preot, doctor în Teologie, lector la Facultatea de Teologie Ortodoxă "Ilarion V. Felea" a Universității "Aurel Vlaicu" din Arad,
filipalbu@yahoo.co.uk

Baba Teodor: preot, doctor în Teologie, conferențiar la Facultatea de Teologie Ortodoxă "Ilarion V. Felea" a Universității "Aurel Vlaicu" din Arad,
secretariat@teologiearad.ro

Băbuș Marian: doctorand în cadrul Facultății de Teologie „Justinian Marina” a Universității din București,
babus.marian@yahoo.com

Botiș Radu: preot la parohia Ticău, Episcopia Maramureșului și Sătmarului,
radu.botis@yahoo.com

Constantin Ionuț: preot la parohia Calafat, Arhiepiscopia Craiovei
ionut_constantin85@yahoo.com

Florescu Marius: preot, doctor în Teologie, redactor al publicației „Învierea”, la Arhiepiscopia Timișoarei,
pr.mariusflorescu@yahoo.ro

Goga Dan Marius: preot la parohia Sfântul Apostol Toma din Cluj-Napoca, doctorand al Universității Babeș - Bolyai din Cluj-Napoca
goga_dan@yahoo.com

Gomboș Stelian: doctor în Teologie, consilier superior la Secretariatul de Stat pentru Culte din București
stelian_gombos@yahoo.com

Iordache Florin: redactor responsabil al revistei „Argeșul ortodox” a Arhiepiscopiei Argeșului și Muscelului, preot la parohia Sfântul Ioan Botezătorul din Pitești
florinnarcisiordache@yahoo.com

Mada Teofan: arhimandrit, doctor în Teologie, conferențiar, vicar eparhial la Arhiepiscopia Aradului, doctor în Teologie
teofanmada@yahoo.com

Mihoc Ioan: preot, doctor în Teologie, conferențiar la Departamentul de Teologie Didactică din Caransebeș a Universității „Eftimie Murgu” din Reșița, ioanmihoc@gmail.com

Morar Nicolae: preot, doctor în Istorie, conducător al secției de Teologie Ortodoxă a Universității de Vest din Timișoara, nicolae.morar@c_uvt.ro

Muntean Vasile: preot, profesor, doctor în Teologie, Lugoj, Arhiepiscopia Timișoarei munteanv30@yahoo.com

Popescu Ionel: preot, doctor în Istorie, vicar eparhial la Arhiepiscopia Timișoarei prionelpopescu@yahoo.com

Panțuru Cosmin: preot, doctor în Teologie, paroh la parohia Timișoara Fabric, Arhiepiscopia Timișoarei cosminpanțuru@gmail.com

Popovici Florin: doctor în Litere, bibliotecar- arhivar la Arhiepiscopia Timișoarei, popovici_florincorneliu@yahoo.com

Rus Constantin: preot, profesor, doctor în Teologie, director de departament la Facultatea de Teologie Ortodoxă "Ilarion V. Felea" a Universității "Aurel Vlaicu" din Arad, conducător de doctorat. constantin.rus@uav.ro

Selejan Ioan: Arhiepiscop al Timișoarei și Mitropolit al Banatului secretariat@arhiepiscopiatimisoarei.ro